NORMELE METODOLOGICE

INTRODUCERE

Conturile internaționale conceptual reprezintă sinteza relațiilor economice dintre rezidenții țării şi nerezidenți. Ele se prezintă ca o succesiune de conturi interdependente, fiecare din ele reprezentând generalizarea unui șir de procese, stări și fenomene economice care au loc în relațiile cu nerezidenții într-o anumită perioadă / la un anumit moment. Legătura dintre ele este realizată prin intermediul unor conturi/articole tranzitorii ce asigură reconcilierea datelor prezentate într-un șir consecutiv de sinteze cu structură și nivel de agregare diferit. Putem menționa următoarele conturi:

- **Balanța de plăți (BP)** – cont macroeconomic care reflectă într-o formă generalizată tranzacțiile economice ale unei țări cu restul lumii într-o perioadă definită de timp (an, trimestru, lună).
- **Poziția investițională internațională** (PII) – cont macroeconomic ce reprezintă sinteza activelor financiare ale rezidenților (care sunt creanțele rezidenților față de nerezidenți și activele sub formă de lingouri de aur, plasate în calitate de active de rezervă) și a pasivelor rezidenților față de nerezidenți la o anumită dată (sfârșit de trimestru sau sfârșit de an). Diferența dintre activele şi pasivele financiare internaționale ale țării (poziția netă) poate fi pozitivă (creditoare) sau negativă (debitoare).
- **Contul altor modificări ale activelor şi pasivelor financiare** – sinteză ce oglindește toată varietatea de fluxuri, ce generează modificările stocurilor, prezentate în PII, suplimentar tranzacțiilor efective între rezidenți şi nerezidenți, reflectate în BP (de exemplu, modificări din reevaluări ale prețurilor, din fluctuațiile cursului de schimb ale monedelor originale față de valuta de evaluare, alte modificări de volum – reclasificări, anulări) şi care permite stabilirea legăturii dintre stocurile reflectate în PII și fluxurile din contul financiar al BP.
- **Datoria externă (DE) brută** – sinteză macroeconomică ce reflectă evoluția acelor componente din pasivele externe ce reprezintă instrumente de natura datoriei (împrumuturi, titluri de angajamente, alocări de DST, depozitele și valuta nerezidenților, credite comerciale față de nerezidenți, alte angajamente de datorie).

Cele mai importante relații în cadrul statisticii conturilor internaționale:

- înscrierile din contul curent, contul de capital şi contul financiar sunt echilibrate;
- suma soldurilor contului curent și de capital trebuie să fie egală cu soldul contului financiar, denumit *capacitatea netă (+) sau necesarul net (-) de finanțare*. Diferența reprezintă erori și omisiuni ce rezultă în practică din imperfecțiunea surselor de date și a compilării;
- soldul PII la finele perioadei este egal cu soldul PII la începutul perioadei plus fluxurile din contul financiar al BP şi schimbările reflectate în contul altor modificări ale activelor și pasivelor financiare, efectuate pe parcursul perioadei date;

- activele şi pasivele financiare reflectate în PII generează venituri primare din investiții, reflectate în contul curent al BP;
- compoziția DE se regăsește în articolele PII și reprezintă soldul cumulativ la o anumită dată a instrumentelor financiare de natura datoriilor, reprezentate pe scadențe și sectoare instituționale.

Conturile internaționale oferă o imagine completă a tranzacțiilor economice între rezidenți şi nerezidenți şi stau la baza analizei și aprecierii relațiilor țării cu străinătatea, a activității economice internaționale şi a politicii economice externe. Coerența datelor între conturile internaționale şi conturile naționale permite compararea acestora şi analiza complexă a activității economice a unei țări, atât pe plan intern, cât şi internațional.

Conturile internaționale ale Republicii Moldova se întocmesc în baza art. 5 din Legea nr. 548-XIII din 21 iulie 1995 „Cu privire la Banca Națională a Moldovei".

Conturile internaționale ale Republicii Moldova sunt elaborate trimestrial şi anual, unitatea de măsură fiind milioane dolari SUA. Informația din aceste statistici nu include datele pentru raioanele din partea stângă a râului Nistru şi municipiul Bender.

Conturile internaționale sunt revizuite cu regularitate, articolele sunt actualizate/modificate cu indicarea obligatorie a efectuării revizuirilor, a cauzelor și motivelor acestora, în conformitate cu următoarea politică:

- datele trimestriale sunt actualizate în fiecare trimestru următor şi revizuirile pot cuprinde până la trei trimestre ale anului curent;
- datele anuale sunt actualizate la momentul compilării variantei finale şi revizuirile pot cuprinde până la patru ani precedenți.

Confidențialitatea datelor. În conformitate cu Legea cu privire la statistica oficială nr. 93 din 26.05.2017, BNM asigură securitatea şi confidențialitatea informației colectate privind tranzacțiile economice internaționale. Datele sunt utilizate numai în scopuri statistice, fiind prezentate sub formă de indicatori și analize doar în stare agregată.

Diseminarea datelor. Statistica conturilor internaționale este diseminată în conformitate cu Standardul Special de Diseminare a Datelor al FMI, angajament asumat de către Republica Moldova în mai 2006, în termenele stipulate în calendarul de diseminare a datelor (Advance Release Calendar - ARC) și în conformitate cu calendarul de plasare a informațiilor de acces public pe pagina web a BNM.

1. NORMELE METODOLOGICE REFERITOARE LA CONTURILE INTERNAȚIONALE ALE REPUBLICII MOLDOVA

Începând cu anul 2015, Direcția statistica conturilor internaționale din cadrul Departamentului raportări și statistică al Băncii Naționale a Moldovei publică datele balanței de plăți compilate conform noilor standarde metodologice internaționale recomandate de Fondul Monetar Internațional în *Manualul "Balanța de plăți şi poziția investițională internațională",* ediția a VI-a (2009)" (MBP6), care a înlocuit *Manualul „Balanța de plăți"*, ediția a V-a (MBP5). În noul manual

este incorporat și ghidul *Derivatele Financiare*: *Un supliment la Manualul „Balanța de plăți", ediția a V-a, 2000*.

De asemenea, din anul 2016, se publică și datele datoriei externe brute compilate conform noilor standarde specificate în manualul *Statistica datoriei externe: ghid pentru compilatori şi utilizatori* (MBP6/SDE 2013).

Începând cu anul 2017, și statistica poziției investiționale internaționale este publicată conform MBP6.

Statistica BP, PII și a DE revizuită conform MBP6 este disponibilă începând cu anul 2009. În paralel, pentru asigurarea comparabilității datelor, indicatorii BP, PII și DE se calculează și conform cerințelor MBP5.

De asemenea, în anul 2015 a început calcularea indicatorului suplimentar *remiteri personale*, compilat conform recomandărilor din manualul *„Tranzacții internaționale cu remiteri – ghid pentru compilatori și utilizatorii" (2009)*. Informația este disponibilă din 2011.

1.1. DEFINIȚII ŞI PRINCIPII GENERALE

Conturile internaționale reflectă situația și tranzacțiile între rezidenți şi nerezidenți, indiferent de amplasarea lor geografică.

O unitate economică este considerată **rezident** al unui teritoriu economic atunci când are în acest teritoriu centrul de interes economic predominant.

Gospodăriile populației se consideră rezidente ale unui teritoriu economic în cazul în care membrii acestor gospodării au un loc de trai pe acest teritoriu pe o perioadă indefinită sau finită, dar destul de îndelungată (un an sau mai mult), sau au intenția de ședere de durată, cu excepția studenților, pacienților, diplomaților, militarilor și a lucrătorilor sezonieri, ce se consideră rezidenți ai teritoriului economic unde au domiciliu permanent, indiferent de durata șederii peste hotare. O *întreprindere* se consideră rezidentă a unui teritoriu economic în cazul în care este angajată în activități şi tranzacții economice semnificative, deținând spații de producție sau alte locații pe acest teritoriu. Organizațiile sectorului *administrației publice și instituțiile fără scop lucrativ în serviciul gospodăriilor populației* sunt rezidenții teritoriului economic unde au fost fondate și înregistrate.

Teritoriul economic al unei țări constă din teritoriul geografic administrat de un guvern, unde persoanele, bunurile şi capitalul circulă liber şi sunt subordonate aceloraşi autorități monetare şi fiscale. El mai include: spațiul aerian, apele teritoriale, teritoriile din apele internaționale asupra cărora țara are drepturi exclusive, enclavele teritoriale situate pe teritoriul altor state, cum ar fi reprezentanțele diplomatice, consulatele, bazele militare etc. Respectiv, enclavele teritoriale de acest gen ale altor state nu sunt incluse în teritoriul economic al țării date.

Evaluarea tranzacțiilor se efectuează *la prețul pieței*, acesta fiind definit ca suma de bani pe care un potențial cumpărător este gata să o plătească unui potențial vânzător, pentru a achiziționa ceva, când ambii sunt părți independente şi urmăresc numai interese comerciale.

Momentul de înregistrare a tranzacțiilor este momentul, real sau estimat, când o valoare economică este creată, transformată, schimbată, transferată sau stinsă/ anulată. În realitate, acest moment nu întotdeauna este evident şi poate fi atribuit momentului în care părțile

înregistrează tranzacția în conturile lor contabile. În mare parte, tranzacțiile sunt înregistrate în balanța de plăți conform principiului de „*drept constatat*".

Stabilirea momentului înregistrării ține de tipul operațiunilor. Pornind de la specificul sistemului statistic de colectare și compilare a datelor, BNM înregistrează:

- tranzacțiile cu bunuri – la momentul schimbării dreptului de proprietate asupra lor;
- tranzacțiile cu servicii – la momentul prestării serviciului sau efectuării plății;
- remunerarea salariaților, beneficiile sociale, transferurile personale – în perioada în care are loc plata sumelor respective;
- dobânzile la împrumuturi și la alocările de drepturi speciale de tragere – la momentul când ar fi trebuit să fie efectuate plățile conform acordurilor, după principiul de „*drept declarat*", la depozite – la momentul efectuării plății, la titlurile de natura datoriei – conform principiului de *"drept constatat";*
- granturile şi asistența tehnică – la data efectuării tranzacției;
- reinvestirea veniturilor – în perioada în care sunt realizate;
- dividendele – la momentul declarării lor (în cazul băncilor) și în perioada în care are loc plata sumelor respective (în cazul altor sectoare);
- operațiunile cu titluri de participare – la momentul înregistrării tranzacției în conturile contabile pentru emisiile noi la băncile licențiate, la data efectuării tranzacției pentru alte sectoare;
- creditele comerciale – în momentul schimbării dreptului de proprietate asupra unui activ nefinanciar;
- titlurile de datorie – la momentul schimbării dreptului de proprietate asupra lor, care determină data efectuării tranzacției;
- tragerile de împrumuturi – la data efectuării tranzacției;
- rambursările de împrumuturi – la momentul când plățile au fost efectuate, reeșalonate sau iertate de creditor.

Fluxurile sunt tranzacții economice efective şi rezultatul unor evenimente care au avut loc într-o anumită perioadă. Fluxurile internaționale se înscriu în conturi ca tranzacții (în balanța de plăți) şi ca alte modificări ale activelor şi pasivelor financiare în contul altor modificări. Fluxurile definesc valoarea stocurilor, respectiv orice modificare a stocurilor este prezentată conform esenței sale. Stocurile şi fluxurile activelor şi pasivelor financiare se grupează după categorii funcționale şi instrumente. Fluxurile pot fi:

- fluxuri legate de tranzacții economice;
- alte fluxuri.

Tranzacții economice – activitate economică a două unități instituționale, care se desfășoară conform acordului reciproc și reprezintă un schimb al dreptului de proprietate asupra unor valori economice sau un transfer.

Tranzacțiile înscrise în conturile internaționale se efectuează între două unități instituționale, una din ele fiind rezident al țării care prezintă statistica, iar alta – nerezident. Pentru fiecare tranzacție se efectuează două înregistrări – pe credit sau pe debit la articolele contului curent

și/sau ca majorare/micșorare a activelor/pasivelor financiare. Noțiunea de tranzacții nu implică neapărat un flux real și unul financiar (ca în cazul importului/exportului de bunuri și servicii), putând fi reprezentată atât prin contra-fluxuri nemonetare (barter) sau unilaterale (transferuri de bunuri), cât și prin contra-fluxuri pur financiare, reflectate la active și pasive (împrumut, investiție).

Tranzacțiile din conturile internaționale se clasifică după diverse criterii. După reciprocitate tranzacțiile sunt bilaterale (*schimburi*) și unilaterale (*transferuri*), după natura valorii tranzacționate – sunt fluxuri monetare și nemonetare, după modul de calcul – sunt fluxuri reflectate la valoarea efectiv tranzacționată (utilizare/rambursare de împrumut) sau la valoarea calculată pentru perioada dată (dobânda la împrumuturi, dividende), pot fi tranzacții calculate direct (servicii de transportare) sau indirect măsurate (SIFIM – servicii de intermediere financiară indirect măsurate).

Schimburile reprezintă tranzacții în care are loc furnizarea unei valori economice contra altei valori economice echivalente. Valorile economice, în linii mari, pot fi împărțite în resurse reale (bunuri, servicii şi venituri) şi instrumente financiare și derivate financiare. Tranzacțiile cu instrumente financiare nu țin doar de modificarea dreptului de proprietate asupra creanțelor şi angajamentelor existente, ci şi de crearea/apariția sau stingerea/anularea acestora. Schimburile sunt cele mai numeroase şi mai importante tranzacții raportate în BP. Achiziționarea de bunuri și servicii, remunerarea salariaților, plata dividendelor, contractarea împrumuturilor etc. toate sunt schimburi.

Transferurile sunt tranzacții în care un partener furnizează o valoare economică unui alt partener fără să primească în schimb o altă valoare. Deoarece tranzacțiile în BP sunt înregistrate în partidă dublă, transferurile sunt utilizate pentru a efectua înregistrarea compensatorie valorii economice a obiectului tranzacției. De exemplu, bunurile primite sub forma ajutorului umanitar se reflectă la *bunuri* (valoarea de piață a bunurilor) și la *cooperare internațională* (înregistrare compensatorie a valorii bunurilor respective – transferuri). Exemple de transferuri sunt taxele și impozitele, subvențiile, iertarea datoriilor, moștenirile.

Tranzacțiile monetare sunt tranzacțiile în care o unitate instituțională efectuează (primeşte) o plată sau acceptă o obligațiune (achiziționează un activ) exprimată în unități monetare.

Tranzacțiile nemonetare sunt acelea în care obiectul tranzacției nu este exprimat în unități monetare, de exemplu: barterul, remunerările și plățile în formă naturală; ajutorul umanitar sub formă de bunuri etc. Înregistrarea tranzacțiilor nemonetare are loc în baza valorii de piață a obiectului tranzacției.

Regruparea tranzacțiilor înregistrate în conturile internaționale este de trei tipuri:

1. Redistribuirea tranzacțiilor (de exemplu, de la un sector instituțional la altul, contribuțiile în fondurile de asigurări sau de pensii se efectuează de unele unități, dar se referă la gospodăriile populației);
2. Divizarea tranzacțiilor (de exemplu, dobânzile către plată/spre achitare din intermediere financiară se divizează între veniturile din investiții şi serviciile de intermediere financiară indirect calculate);

3. Înregistrări convenționale (de exemplu, reflectarea tranzacțiilor calculate indirect ca venitul reinvestit al întreprinderii cu investiții străine directe, venitul din investiții în cazul rezervelor tehnice de asigurare, venitul nedivizat al fondurilor de investiții).

Alte modificări reflectă fenomene economice reale care modifică activele și pasivele unei economii de la începutul și până la sfârșitul perioadei de raportare, altele decât tranzacțiile înregistrate în BP.

În conturile internaționale alte modificări se referă doar la activele şi pasivele financiare şi se înregistrează în PII. Ele se clasifică în două categorii mari:

1. Alte modificări ale volumului activelor şi pasivelor;
2. Reevaluarea activelor sau pasivelor, care apare ca rezultat al modificărilor de preț sau al fluctuației cursului valutar în diferite perioade.

La alte modificări în volumul activelor/pasivelor se înregistrează *anularea unilaterală datoriilor de către creditor*, *schimbările în clasificarea activelor/pasivelor, monetizarea şi demonetizarea aurului în lingouri* şi alte procese economice.

Anularea datoriei are loc în cazul când creditorul recunoaşte unilateral imposibilitatea de a recupera datoriile. *Iertarea datoriei* însă apare ca rezultat al unor acorduri bilaterale între părțile implicate, având ca motivație acordarea unor beneficii economice. *Iertarea datoriei* se deosebeşte de *anularea datoriei* şi se înregistrează ca tranzacție în contul de capital (transfer de capital) al balanței de plăți.

Stocurile reprezintă valoarea activelor şi pasivelor la o anumită dată. Ele se înscriu în poziția investițională internațională. Datele despre stocuri, de regulă, sunt prezentate conform situației la începutul şi la finele unei perioade (trimestru, an). Modificarea stocului de la începutul perioadei şi până la sfârşitul ei se efectuează ca urmare a fluxurilor înregistrate în perioada dată (tranzacțiile din BP şi alte modificări).

Unitatea instituțională este o entitate economică care corespunde următoarelor criterii:

- desfăşoară activitate economică, este proprietarul bunurilor sau serviciilor şi în relațiile cu alte entități instituționale deține dreptul de schimb asupra acestor proprietăți;
- are autonomie de decizie în exercitarea funcției sale principale de activitate economică şi poartă toată răspunderea în fața legii;
- poate deține angajamente față de alte unități instituționale şi poate încheia contracte;
- dispune de contabilitate completă (are documente contabile şi un bilanț al activelor şi pasivelor sale).

Unitate instituțională se consideră atât filiala / sucursala, cât şi unitatea instituțională convențională, în cazul în care se respectă criteriile expuse mai sus.

Există două tipuri principale de unități instituționale:

1. Gospodării – persoane fizice sau grupuri de persoane fizice;
2. Societăți (corporații sau quasi-corporații, societăți necomerciale şi unități ale sectorului administrației publice – persoane juridice sau organizații obşteşti), a căror activitate este recunoscută de stat şi care activează conform legislației în vigoare.

Quasi-corporațiile sunt întreprinderi fără personalitate juridică, dar care activează de parcă ar exista separat de proprietarii săi.

Unitățile instituționale se grupează în sectoare instituționale. Tranzacțiile se atribuie sectorului instituțional din care face parte unitatea rezidentă participantă. Astfel, articolele conturilor internaționale (venituri secundare, transferurile de capital, investițiile de portofoliu, derivatele financiare, alte investiții) sunt înregistrate în funcție de sectorul economic căruia îi aparține unitatea rezidentă implicată în tranzacție.

Conform noii metodologii MBP6, a fost lărgită noțiunea de sector instituțional care presupune gruparea unităților instituționale în baza funcțiilor lor principale şi a surselor de finanțare. Astfel, *banca centrală* este prezentată separat ca sector, iar *autoritățile monetare* rămân un concept esențial pentru definirea gestionarului activelor de rezervă ale statului. În cazul Republicii Moldova aceste două sectoare sunt similare, deoarece Banca Națională este gestionarul activelor oficiale de rezervă. Se introduce divizarea *altor sectoare* în „*alte societăți financiare, societăți nefinanciare, gospodăriile populației și IFSLSGP* (*instituții fără scop lucrativ în serviciul gospodăriilor populației*)".

Clasificarea sectoarelor instituționale:

1. ***Banca centrală*** (*autorități monetare*) – Banca Națională a Moldovei;
2. ***Societăți ce acceptă depozite, cu excepția băncii centrale*** – băncile licențiate;
3. ***Administrația publică*** – instituțiile guvernamentale, autoritățile publice locale;
4. ***Alte sectoare***:
   - ***a) Alte societăți financiare***
     - fonduri ale pieței financiare;
     - fonduri de investiții;
     - alte societăți financiare de intermediere;
     - auxiliari financiari (*casele de schimb valutar şi operatorii transferurilor de bani);*
     - societăți de asigurare;
     - fonduri de pensii.
   - ***b) Societăți nefinanciare, gospodăriile populației și instituții fără scop lucrativ în serviciul gospodăriilor populației***
     - *societăți nefinanciare* – întreprinderi industriale și comerciale;
     - *gospodăriile populației* – persoane fizice, care deseori (dar nu neapărat) sunt unite în familii;
     - *instituții fără scop lucrativ în serviciul gospodăriilor populației* – societăți de binefacere, societăți profesionale, religioase, culturale, partide politice.

1.2. NORMELE METODOLOGICE REFERITOARE LA BALANȚA DE PLĂȚI A REPUBLICII MOLDOVA

1.2.1. Structura balanței de plăți

Balanța de plăți este alcătuită din următoarele conturi: contul curent, contul de capital şi contul financiar. Contul curent include: balanța comerțului cu bunuri, balanța serviciilor, balanța veniturilor primare, balanța veniturilor secundare. Contul de capital cuprinde: achiziționarea / disponibilizarea brută a activelor nefinanciare neproduse şi transferurile de capital. Contul financiar constă din: investiții directe, investiții de portofoliu, derivate financiare, alte investiții şi active de rezervă.

Indicatorii agregați ai BP în contul curent şi de capital sunt prezentați în bază brută ca sumă a tuturor tranzacțiilor înregistrate la articolul respectiv, atât la intrări, cât și la ieșiri. Indicatorii contului financiar sunt înregistrați în bază netă, reflectând valoarea diferenței între intrări și ieșiri pentru fiecare categorie/instrument financiar al activelor şi pasivelor, separat pentru *procurarea netă de active financiare* şi a*cumularea netă de angajamente* (*procurarea netă de active financiare* reprezintă majorarea activelor minus scăderea activelor, iar *acumularea netă de angajamente* este egală cu acumularea angajamentelor minus diminuarea angajamentelor).

Articolele *balanței de plăți* sunt structurate în felul următor:

Contul curent reflectă totalitatea tranzacțiilor între rezidenți şi nerezidenți ce țin de comerțul internațional cu *bunuri și servicii* și încasările și plățile de *venituri primare* și *venituri secundare*.

Contul curent este divizat în: *bunuri*, *servicii*, *venituri primare* şi *venituri secundare.*

Articolul ***Bunuri*** cuprinde tranzacțiile cu bunuri în care are loc schimbarea dreptului de proprietate asupra acestora între rezidenți şi nerezidenți, fără a ține cont dacă bunurile au traversat sau nu hotarul țării (bunurile ce nu traversează hotarul țării sunt: bunurile procurate în porturi de către transportatorii internaționali și mărfurile negociate peste hotare). De menționat că unele bunuri sunt incluse la servicii, de exemplu, consumul ambasadelor pe teritoriul altor state – la bunuri și servicii guvernamentale.

- *Mărfurile generale în baza balanței de plăți* cuprind bunurile care fac obiectul unui transfer de proprietate economică între un rezident şi un nerezident şi care nu sunt incluse în alte categorii specifice, precum bunurile negociate peste hotare și aurul nemonetar sau ca parte a unui serviciu. Mărfurile generale sunt evaluate la valoarea de piață pe bază franco la bord (FOB).
- *Exporturile nete de bunuri negociate peste hotare* presupun achiziționarea de bunuri de către un rezident de la un nerezident şi revânzarea lor ulterioară unui alt nerezident, fără ca bunurile să traverseze hotarul economiei raportoare. Exporturile nete de bunuri negociate peste hotare reprezintă diferența dintre vânzările şi cumpărările de bunuri negociate peste hotare.
- *Aurul nemonetar* cuprinde toate tranzacțiile cu aur, în afara aurului monetar. Aurul monetar este deținut de către autoritățile monetare şi înregistrat ca *activ de rezervă*.

Bunurile pentru și după prelucrare, precum și bunurile trimise la reparații nu se includ în mărfurile generale în balanța de plăți, pentru că nu are loc schimbul dreptului de proprietate,

iar valoarea serviciilor de prelucrare și de reparații se include în articolele respective în cadrul serviciilor.

Articolul ***Servicii*** înregistrează serviciile prestate între rezidenți şi nerezidenți. Serviciile nu sunt elemente separate asupra cărora să se poată stabili drepturi de proprietate şi nu pot fi separate de procesul lor de producție.

Serviciile sunt clasificate ca:

- *Servicii de prelucrare a materiei prime ce aparține altora* – includ prelucrarea, asamblarea, etichetarea, ambalarea bunurilor, realizate de întreprinderi care nu dețin în proprietate bunurile în cauză. Prelucrarea este realizată de o entitate care primeşte un comision de la proprietar şi, fiindcă dreptul la proprietate asupra bunurilor nu se schimbă, nu este înregistrată nicio tranzacție cu mărfuri. Valoarea comisioanelor pentru serviciile de prelucrare a materiei prime ce aparține altora nu este neapărat egală cu diferența dintre valoarea bunurilor trimise pentru prelucrare şi valoarea bunurilor primite după prelucrare.
- *Servicii de întreținere şi de reparații* - cuprind lucrările de întreținere şi reparații efectuate de rezidenți asupra bunurilor care sunt deținute de nerezidenți (şi invers). Reparația şi întreținerea vapoarelor, aeronavelor şi a altor echipamente de transport sunt incluse la acest articol. Curățarea echipamentelor de transport este exclusă, fiind inclusă la *serviciile de transport,* întreținerea şi reparațiile construcțiilor sunt incluse la *construcții,* iar întreținerea şi reparațiile calculatoarelor sunt incluse la *serviciile de informatică.*
- *Servicii de transport* - reprezintă procesul transportării persoanelor şi bunurilor dintr-un loc în altul, precum şi serviciile auxiliare conexe. Serviciile de transport sunt specificate pe: (i) tipuri de transport: aerian, feroviar, auto, maritim, prin conducte şi transportul prin rețele electrice, și în continuare pentru fiecare tip de transport se specifică: (ii) transportarea de pasageri, de mărfuri şi alte servicii auxiliare din cadrul serviciilor de transport, precum sunt cele de încărcare / descărcare, deservirea unităților de transport, depozitare și antrepozitare, ambalare și reambalare, curățarea echipamentelor de transport, efectuate în porturi și aeroporturi etc., cu excepția transportului prin conducte și prin rețele electrice. Conform MBP6, serviciile poștale și de curier sunt evidențiate separat în categoria serviciilor de transport și includ preluarea, transportul și livrarea scrisorilor, ziarelor, periodicelor, broșurilor, a altor materiale tipărite, a coletelor și pachetelor.
- *Călătorii* - includ bunurile şi serviciile achiziționate într-o economie de către călătorii nerezidenți, în scopuri de afaceri sau personale (inclusiv călătoriile ce țin de tratament şi de studii). Pe credit se va înscrie valoarea bunurilor şi serviciilor personale achiziționate de către nerezidenți în cursul vizitelor lor în Republica Moldova. Pe debit se va înscrie valoarea bunurilor şi serviciilor personale achiziționate din alte economii de către rezidenți în cursul vizitelor peste hotare. În călătorii sunt incluse serviciile de transport local pe teritoriul țării vizitate, iar serviciile de transport internațional sunt reflectate la *transportul de pasageri*. De asemenea, se exclud bunurile achiziționate de călători pentru revânzare în economia proprie sau într-o altă economie. Călătoriile sunt divizate în:

1. *Călătorii de afaceri* – achiziționarea de bunuri şi servicii de către cei care călătoresc în interes de afaceri (inclusiv de către lucrătorii sezonieri, transfrontalieri şi alții care nu sunt rezidenți ai economiei unde sunt angajați). *Călătoriile de afaceri* sunt divizate în continuare în *bunuri şi servicii procurate* de către lucrătorii de frontieră, sezonieri sau alți lucrători temporari şi *alte călătorii de afaceri*;
2. *Călătorii personale* – cuprind bunurile şi serviciile achiziționate de către călătorii care se deplasează în străinătate în alte scopuri decât cele de afaceri (vacanțe, participarea la activități recreative şi culturale, vizitarea rudelor şi prietenilor, pelerinajul, precum şi pentru educație sau sănătate). În cadrul c*ălătoriilor personale* se evidențiază: *cheltuielile medicale, cheltuielile de învățământ şi altele.*

- *Servicii de telecomunicații, de informatică şi de informare* – reprezintă serviciile internaționale de telecomunicații (sunete şi imagini transmise prin intermediul telefonului, faxului, radioului, internetului; deservirea canalelor informaționale, alte servicii conexe), *serviciile de informatică* (serviciile destinate componentelor hardware şi/sau software, de prelucrare a datelor, de consultanță, de instalare, de întreținere şi reparare a computerelor, de asistență privind gestionarea resurselor informatice, analiza, proiectarea şi programarea de sisteme informatice „la cheie" (inclusiv dezvoltarea și proiectarea de pagini de internet) și furnizarea de consultanță tehnică pentru programe de calculator (software); licențele pentru utilizarea programelor de calculator nepersonalizate; dezvoltarea, producerea, furnizarea și elaborarea documentației pentru programele de calculator personalizate, inclusiv de sisteme de operare realizate la comandă pentru utilizatori specifici; întreținerea sistemelor și alte servicii auxiliare, precum instruirea în cadrul activităților de consultanță; serviciile de prelucrare a datelor, cum ar fi introducerea, sortarea și prelucrarea datelor; serviciile de găzduire a paginilor de internet și gestionarea echipamentelor informatice); serviciile de informare (serviciile agențiilor de presă, serviciile privind bazele de date (stocarea, păstrarea și diseminarea datelor), portalurile de căutare pe internet, precum și abonamentele individuale la ziare și ediții periodice prin poștă sau electronic, serviciile bibliotecilor și arhivelor);
- *Servicii financiare* - cuprind comisioanele pentru serviciile de intermediere financiară şi pentru servicii auxiliare prestate între rezidenți şi nerezidenți. Ele pot fi divizate în:
    1. *Servicii financiare facturate explicit şi altele* – constau din diverse comisioane pentru acceptarea de depozite şi acordarea de credite, pentru garanții unice, pentru rambursări anticipate sau întârziate, de administrare a conturilor, servicii de carduri bancare, comisioane şi taxe legate de leasingul financiar, factoring, subscrieri şi compensarea plăților.
    2. *Servicii de intermediere financiară indirect măsurate (SIFIM)* – exprimă valoarea estimată a serviciilor furnizate de intermediarii financiari pentru care nu se încasează taxe sau comisioane explicite, dar care sunt cuprinse în diferența dintre rata efectivă a dobânzii şi rata dobânzii pe piața interbancară.

- *Construcțiile* cuprind crearea, renovarea, repararea sau extinderea activelor fixe sub formă de clădiri, amenajări ale teritoriului şi alte construcții (inclusiv drumuri, poduri, baraje etc.). Sunt incluse lucrările de instalare şi asamblare, amenajare a teritoriului, servicii specializate, precum şi gestionarea proiectelor de construcții. Contractele de construcții din comerțul internațional cu servicii sunt pe termen scurt. Proiectele mari de construcții care durează un an sau mai mult vor conduce la înființarea unei filiale rezidente, a cărei activitate este reflectată la investiții directe. Construcțiile sunt divizate în:
    1. *Construcții în străinătate* – cuprind serviciile de construcții furnizate nerezidenților de către întreprinderi rezidente ale economiei raportoare (credit/exporturi), precum și bunurile și serviciile achiziționate în economia gazdă de întreprinderile respective (debit/importuri);
    2. *Construcții în economia raportoare* – constau din serviciile de construcții furnizate rezidenților din economia raportoare de către întreprinderi de construcții nerezidente (debit), precum și bunurile și serviciile achiziționate în economia raportoare de către întreprinderile nerezidente respective (credit).
- *Alte servicii*: de asigurare; taxe pentru folosirea proprietății intelectuale; servicii personale, culturale şi de recreare; bunuri şi servicii ale administrației publice; alte servicii de afaceri (cercetare și dezvoltare, profesionale și de consultanță în management, tehnice, legate de comerț etc.).

Articolul ***Venituri primare*** reprezintă remunerările acumulate de unitățile instituționale pentru contribuția acestora la procesul de producție sau pentru furnizarea de active financiare sau din închirierea resurselor naturale altor unități instituționale şi este divizat în:

- *Remunerarea salariaților* – reprezintă valoarea totală brută a remunerărilor în numerar sau în natură, inclusiv taxele, impozitele și contribuțiile în sistemele de asigurare socială, medicală etc. când angajatorul și angajatul sunt rezidenți în economii diferite. Din valoarea brută nu se exclud cheltuielile de întreținere efectuate de angajați în țara gazdă, acestea se înregistrează compensatoriu la articolul *călătorii.* La fel se reflectă impozitele în țara gazdă, înregistrate compensatoriu la *venituri secundare*.
- *Veniturile din investiții* - reprezintă încasări şi plăți aferente creanțelor şi angajamentelor externe. Această categorie cuprinde veniturile din investiții directe, investiții de portofoliu, alte investiții şi active de rezervă. La intrări ele includ venituri de încasat provenite din capitalul investit sau împrumutat în exterior de către rezidenți, la ieşiri se reflectă veniturile nerezidenților obținute din capitalul investit în Republica Moldova sau împrumutat rezidenților. Cele mai uzuale tipuri de venituri din investiții sunt veniturile din participații la capital (dividende şi retrageri din veniturile quasi-corporațiilor, profituri reinvestite) şi veniturile aferente instrumentelor de datorie (dobânzi):
    1. *Dividendele* şi *retragerile din veniturile quasi-corporațiilor* sunt constituite din câştigurile distribuite alocate acțiunilor sau altor forme de participare la capitalul social al întreprinderilor în cadrul investițiilor directe şi de portofoliu.
    2. *Profiturile reinvestite* reprezintă veniturile investitorilor străini direcți ce nu le-au fost distribuite sub formă de dividende sau alte beneficii.

3. Veniturile aferente altor investiții constituie *dobânzi* de plătit în conformitate cu un acord cu caracter obligatoriu între creditor şi debitor (de exemplu: dobânda la împrumuturi, la depozitele bancare; cupoanele la titlurile de valoare etc.).

- *Alte venituri primare* sunt clasificate în funcție de sectorul instituțional al economiei raportoare (*Administrația publică* sau *Alte sectoare*) și includ următoarele componente:
    1. Impozite pe producție și importuri;
    2. Subvenții;
    3. Renta.

Articolul ***Venituri secundare*** include înregistrările compensatorii aferente trecerii dreptului de proprietate asupra resurselor materiale şi financiare de la rezidenții unei țări la rezidenții altei țări, fără încasarea unor valori economice în schimb. Totalitatea tranzacțiilor reflectate la venituri secundare sunt *transferuri.*

Veniturile secundare sunt divizate după sectoare: *administrația publică* şi *societăți financiare, societăți nefinanciare, gospodăriile populației şi instituții fără scop lucrativ în serviciul gospodăriilor populației*.

Exemple de *venituri secundare* des întâlnite în practică sunt transferurile personale, contribuțiile și beneficiile sociale, impozitele, ajutoarele umanitare și asistența tehnică în cadrul cooperării internaționale, primele și despăgubirile în cadrul asigurărilor (altele decât cele de viață) etc.

Contul de capital cuprinde achiziționarea/disponibilizarea activelor nefinanciare neproduse şi transferurile de capital.

Activele nefinanciare neproduse constau din: (a) resurse naturale; (b) contracte, închirieri şi licențe; (c) active comerciale (mărci). Achizițiile şi disponibilizările de active nefinanciare neproduse sunt înregistrate separat în valoare brută (a*chiziționarea brută - debit / disponibilizarea brută - credit).* La acest articol din contul de capital se înregistrează numai achiziționarea sau vânzarea de astfel de active, nu şi utilizarea lor.

Transferurile de capital constau din (a) transferuri de proprietate asupra activelor fixe, (2) transferuri de fonduri legate sau condiționate de achiziționarea sau cedarea de active fixe şi (3) iertarea datoriilor de către creditori. Transferurile de capital se pot efectua în numerar sau în natură şi sunt clasificate în funcție de sectorul instituțional din economia raportoare (administrația publică sau alte sectoare).

Exemple de transferuri de capital guvernamentale sunt: granturile investiționale de la donatori internaționali, iertarea datoriei de către un creditor extern ș.a. Transferurile de capital între gospodăriile casnice țin de cadourile prețioase (cum ar fi imobilele, cote-părți în capitalul întreprinderilor) sau moștenirile valoroase.

Suma soldului ***contului curent*** şi c***ontului de capital*** conform noii metodologii defineşte indicatorul „**capacitatea netă(+) / necesarul net (-) de finanțare**" a țării în relațiile economice cu restul lumii*.*

Contul financiar înregistrează tranzacții cu active şi pasive financiare ce au loc între rezidenți şi nerezidenți şi care reflectă *procurări nete de active financiare şi* a*cumulări nete de angajamente pe parcursul* unei perioade.

Creșterea atât a activelor financiare, cât şi a pasivelor financiare este înregistrată cu semnul plus, iar diminuarea activelor şi pasivelor financiare – cu semnul minus.

În dependență de categoria funcțională, tranzacțiile financiare sunt clasificate ca: *investiții directe*, *investiții de portofoliu*, *derivate financiare*, *alte investiții*, *active de rezervă*. Tranzacțiile financiare sunt divizate în continuare pe tipuri de instrumente, sectoare instituționale şi scadențe. Se disting trei categorii mari de tipuri de instrumente: (1) titluri de participare și acțiuni în fonduri de investiții, (2) instrumente de datorie şi (3) alte active şi pasive financiare.

Investițiile directe sunt un grup de tranzacții transfrontaliere de investire asociate cu un rezident al unei economii (investitor direct) care deține controlul sau un grad semnificativ de influență asupra gestionării unei întreprinderi care este rezidentă a altei economii (întreprindere cu investiții directe). În conformitate cu standardele internaționale, deținerea directă sau indirectă a 10% sau mai mult din drepturile de vot ale unei întreprinderi rezidente într-o economie de către un investitor rezident în altă economie este dovada unei relații de investiție directă. Noțiunea de investiție directă este similară metodologiei OCDE din *Benchmark Definition of Foreign Direct Investments.*

În cadrul investițiilor directe se reflectă separat următoarele componente:

- *Participațiile la capital și acțiunile fondurilor de investiții, exceptând reinvestirea profiturilor* se referă la toate participațiile directe în capitalul statutar al entităților economice într-o altă economie, ce reprezintă întreprinderi cu investiții directe, precum și indirecte, deținute de filialele, sucursalele şi întreprinderile asociate ale acestora, în cazul când este valabilă relația asociată de investiție directă cu ele.
- *Reinvestirea profiturilor* reprezintă partea veniturilor nedistribuite, ce revine investitorului direct după distribuirea veniturilor sub formă de dividende, proporțională cu participarea investitorului la capitalul social (contrapartida se înregistrează în contul curent la contul venituri primare ca venituri din investiții directe). Reinvestirea profiturilor reprezintă intrări de investiții, însă poate fi și negativă în cazul când întreprinderea cu investiții directe suportă pierderi sau când dividendele distribuite în perioada de raportare sunt mai mari ca venitul net pentru această perioadă. Profitul reinvestit negativ este considerat ca fiind retragere de capital din economie.
- *Instrumentele de natura datoriei* reprezintă totalitatea pozițiilor debitoare ale investitorului direct cu entitățile afiliate (în relație de investiție străină directă), în special împrumuturi între întreprinderea-mamă nerezidentă/rezidentă și filiala rezidentă/nerezidentă și invers, filiala rezidentă/nerezidentă către întreprinderea-mamă de peste hotare/din Moldova. Aici se reflectă și alte tipuri de datorii între entitățile înrudite, de exemplu, creditele comerciale, alte creanțe/datorii, cum sunt datoriile istorice pentru importul de resurse energetice.

Tranzacțiile reflectate ca fluxuri de participații la capital nu reprezintă neapărat fluxuri financiare, ele pot fi și sub formă de mărfuri, servicii, alte resurse oferite de către investitorul

direct întreprinderii cu investiție directă sau invers. Dacă nu sunt stipulate alte condiții, aceste fluxuri conduc la creșterea participării investitorului direct.

În cazul aprecierii sumelor de venituri reinvestite pot apărea situații mai complicate ce țin de supradividende și dividendele de lichidare, ce sunt tratate ca retrageri de capital și nu ca venituri către plată în perioada curentă investitorilor direcți (nu se reflectă în contul curent ca dividende plătite, ci se înregistrează în contul financiar ca reduceri de *participații la capital și acțiuni*). Definirea unui dividend ca supradividend este complexă și necesită o analiză a activității întreprinderii cu investiții directe și a performanțelor economice de durată ale acesteia.

Datoriile între anumite tipuri de instituții financiare înrudite (*banca centrală*, *societăți ce acceptă depozite*, *fonduri de investiții* şi *alți intermediari financiari*, cu excepția companiilor de asigurare şi fondurilor de pensii) nu se reflectă la investiții directe ca instrumente de datorie. Ele se înregistrează în funcție de tipul instrumentului financiar la *alte investiții* (la împrumuturi, credite comerciale, alte active/pasive) sau la *investiții de portofoliu.*

Participațiile la capital şi instrumentele de datorie sunt clasificate și în funcție de tipul de relație dintre entitățile înrudite şi de direcția fluxului investițional, astfel se disting trei tipuri de relații:

1. Investitorul direct în întreprinderea cu investiții directe – categorie care include fluxurile de investiții de la investitorul direct la întreprinderile cu investiții directe ale acestuia;
2. Întreprinderea cu investiții directe în investitorul său direct (investiție inversă) – categorie ce include fluxurile de investiții de la întreprinderile cu investiții directe la investitorul lor direct;
3. Între întreprinderile afiliate din acelaşi grup – categorie ce include fluxurile între întreprinderile care nu se controlează sau influențează reciproc, dar care se află sub controlul sau influența aceluiași investitor direct.

Investițiile de portofoliu includ tranzacțiile transfrontaliere care implică titluri de datorie și titluri de valoare de natură participativă (acțiuni), altele decât cele incluse în investițiile directe sau activele de rezervă. Condiția de bază a reflectării tranzacțiilor cu un titlu în cadrul investițiilor de portofoliu este capacitatea acestuia de a fi negociabil pe piețe specializate organizate sau direct, cu excepția tranzacțiilor cu derivate financiare, care, cu toate că reprezintă titluri de valoare negociabile, nu se includ la investiții de portofoliu, ci separat la categoria lor funcțională. Investițiile de portofoliu sunt sub formă de:

- *Participații la capital și acțiuni ale fondurilor de investiții* - în cazul în care investitorul nu întrunește condițiile de investiție directă asociată și deține mai puțin de 10% din capitalul propriu al întreprinderii, precum și *în cazul fondurilor de investiții, fondurilor de hedging*;
- *Instrumente de natura datoriei* - cuprind obligațiuni şi instrumente ale pieței monetare.

Profiturile reinvestite ale fondurilor de investiții se înregistrează ca tranzacții ale balanței de plăți ce implică creșterea investițiilor, în cazul când sunt pozitive, și micșorarea, în cazul când sunt negative. Instrumentele de natura datoriei sunt prezentate după scadența inițială (pe termen scurt şi pe termen lung).

Derivatele financiare sunt titluri de valoare ce reprezintă instrumentele financiare corelate cu alte instrumente financiare sau indicatori, sau anumite mărfuri care pot fi procurate sau vândute la o dată viitoare, prin intermediul cărora pe pieţele financiare pot fi comercializate riscuri financiare (riscul ratei dobânzii, riscul valutar, riscul variației valorii titlurilor de participare și prețului mărfurilor de bază, riscul de credit etc.). Această categorie este identificată separat de alte categorii datorită esenței sale specifice, deoarece se referă la transferul riscului, nu la furnizarea de fonduri sau alte resurse. Spre deosebire de alte categorii funcționale, la derivatele financiare nu se acumulează venituri primare. Aici sunt reflectate operațiunile cu swap-uri, opțiuni, depozite de garanție ş.a. înregistrate în bază netă.

Alte investiții includ operațiunile cu active şi pasive financiare care nu sunt incluse la categoriile: *investiții directe*, *investiții de portofoliu* sau *derivate financiare*. *Alte investiții* se clasifică pe sectoare instituționale și pe scadențe.

Alte investiții reflectă tranzacțiile cu următoarele tipuri de instrumente financiare:

- *alte participații la capital;*
- *numerar şi depozite*;
- *împrumuturi*;
- *credite comerciale și avansuri*;
- *alte creanțe/angajamente*;
- *drepturi speciale de tragere.*

Alte participații la capital reprezintă participații, altele decât cele sub formă de titluri de valoare de natură participativă. Respectiv, ele nu se înregistrează la investițiile de portofoliu. Alte participații la capital se includ la *Alte investiții* atunci când ele nu sunt investiții directe și nici active de rezervă. De exemplu, participațiile la capitalul multor organizații internaționale nu sunt sub forma de acțiuni și de aceea se clasifică ca *alte participații la capital*.

Numerarul şi depozitele. Numerarul cuprinde numerarul în valută deținut de rezidenți (active) şi în moneda națională deținut de nerezidenți (pasive). Depozitele constau din conturi curente, plasări la termen şi alte tipuri de plasări ale rezidenților în străinătate (active) şi ale nerezidenților în sistemul bancar național (pasive). Depozitele sunt contracte standardizate, nenegociabile, oferite în general de instituțiile care acceptă depozite, ce permit plasarea și retragerea ulterioară de către creditor a unei sume de mijloace bănești. Depozitele presupun, de obicei, o garanție dată de către debitor în sensul rambursării mijloacelor deponentului.

La *împrumuturi* sunt înregistrate activele și pasivele financiare care apar în urma împrumutării directe de către un creditor a unei sume de bani unui debitor, fără să rezulte un document sau un instrument negociabil. Aici sunt incluse împrumuturile financiare, împrumuturile destinate finanțării comerțului, alte împrumuturi şi avansuri (inclusiv creditul ipotecar), creditele şi împrumuturile de la FMI. Leasingul financiar şi contractele de răscumpărare (REPO) de asemenea sunt incluse în acest articol.

Rambursările de împrumuturi sunt înregistrate după principiul plății efective a principalului. Arieratele la dobândă sunt incluse în articolul *împrumuturi* ca trageri convenționale, pentru a asigura reconcilierea cu stocul reflectat în PII, unde sunt incluse arieratele la dobândă. Conform MBP6, arieratele sunt incluse la instrumentul original la care se referă, fie activ sau

pasiv, şi sunt reflectate ca un articol informativ în cazul când se referă la finanțarea excepțională, în celelalte cazuri ele se înregistrează doar în informația suplimentară la balanța de plăți.

Creditele comerciale și avansurile reflectă creanțele/angajamentele financiare rezultate din acordarea directă de credite de către furnizorii de bunuri și servicii clienților lor și plăți în avans pentru activitatea în curs sau care urmează a fi realizată, sub forma efectuării în prealabil a plății de către clienți furnizorilor pentru bunurile și serviciile care încă nu au fost furnizate. Creditele comerciale se înregistrează în cazul în care plata pentru mărfuri sau servicii se efectuează mai devreme sau mai târziu față de momentul schimbului dreptului de proprietate asupra acestora, ceea ce, de obicei, se specifică în contractul tranzacției şi reprezintă creanțe sau angajamente pe termen scurt sau lung (excepție fac contractele de leasing ce sunt tratate ca împrumuturi). Acordarea creditelor comerciale nu duce la apariția instrumentelor pieței financiare. În balanța de plăți a Republicii Moldova la acest articol se înregistrează plățile / încasările în avans pentru bunuri şi servicii, valoarea mărfurilor livrate anticipat în țară / peste hotare fără încasarea plăților aferente și diferența valorică între mărfurile tranzacționate barter.

Alte creanțe/angajamente reflectă activele și pasivele financiare de alte tipuri decât cele enumerate mai sus. Articolul cuprinde activele și pasivele financiare create în contrapartidă la tranzacțiile în care există o diferență de timp între aceste tranzacții și plățile corespunzătoare. Sunt incluse datoriile/creanțele aferente impozitelor, achizițiilor și vânzărilor de titluri de valoare, comisioanelor pentru acordarea ca împrumut a titlurilor de valoare, comisioanelor pentru împrumutul în aur, salariilor și remunerațiilor, dividendelor și contribuțiilor sociale, acumularea și stingerea lor ulterioară.

Drepturile speciale de tragere. Drepturile speciale de tragere (DST) emise de Fondul Monetar Internațional sunt unități monetare de cont care au funcția de echilibrare a lichidității pe plan internațional. Emiterile de DST sunt alocate țărilor membre în funcție de mărimea cotelor de participare ale acestor țări la constituirea resurselor FMI. În balanța de plăți acestea sunt reflectate, pe de o parte, drept completare a activelor de rezervă ale statului (deținери de DST), pe de altă parte, drept majorare a pasivelor externe (alocări de DST). Dacă valoarea alocărilor de DST este mai mare decât deținerile de DST (din activele oficiale de rezervă), țara respectivă achită FMI o dobândă, iar dacă deținerile de DST depăşesc alocările, FMI achită o dobândă acestei țării. Actualmente, Republica Moldova este un debitor net în raport cu FMI și achită dobânzi la alocările de DST.

Activele de rezervă reprezintă activele externe ale statului gestionate de autoritățile monetare, în cazul Moldovei de către Banca Națională a Moldovei. Ele reprezintă acele active externe care se caracterizează prin disponibilitate imediată și control al autorităților monetare pentru utilizare în scopul acoperirii necesităților de finanțare a balanței de plăți, intervenții pe pieţele valutare pentru gestionarea cursului de schimb valutar și în alte scopuri conexe (precum menținerea încrederii în monedă națională și în evoluția pozitivă a economiei naționale sau ca bază pentru serviciul/acordarea creditelor externe de către stat). Activele de rezervă trebuie să corespundă obligatoriu condițiilor de convertibilitate liberă, fiind exprimate în valută liber convertibilă (de preferință din coșul de monede al DST) și având un grad înalt de

lichiditate. Activele potențiale sunt excluse din compoziția activelor de rezervă ca necorespunzătoare condițiilor de disponibilitate imediată, deci de grad înalt de lichiditate.

Activele de rezervă includ aurul monetar, drepturile speciale de tragere, poziția de rezervă la FMI, activele în devize liber convertibile şi în titluri de valoare.

1.2.2. Modalitatea de înregistrare a datelor

La baza întocmirii balanței de plăți stă *principiul dublei înregistrări*. Fiecare tranzacție este reprezentată prin două înregistrări egale ca valoare absolută, dar opuse ca semn: una se efectuează pe credit, iar cealaltă – pe debit. În aşa mod, suma tuturor înscrierilor pe credit este egală cu suma tuturor înscrierilor pe debit, iar soldul net (diferența între înregistrările pe credit și debit) al înregistrărilor din balanța de plăți trebuie să fie zero.

Pe credit se înscriu următoarele tranzacții: exporturile de bunuri şi servicii, veniturile primite, micșorarea activelor și majorarea pasivelor financiare. Pe debit, respectiv, se vor înscrie: importurile de bunuri şi servicii, veniturile către plată, majorarea activelor și micșorarea pasivelor financiare.

Majoritatea înregistrărilor în balanța de plăți se efectuează cu semnul *plus.* Abaterile de la această regulă țin în principal de corecția tranzacției conform logicii globale a acesteia, de exemplu în cazul activității de negociere a bunurilor peste hotare, procurarea acestor bunuri nu este reflectată la importuri, ci la exporturi cu semn negativ. La fel se va proceda în cazul returnărilor de resurse materiale sau financiare.
Însă indicatorii în bază netă din contul financiar se reflectă atât cu semnul *plus* (când prevalează creșterile), cât și cu semnul *minus*, când prevalează micșorarea indicatorului dat. Astfel, creşterea netă atât a *activelor, cât şi a pasivelor financiare* este înregistrată cu semnul plus, iar diminuarea netă – cu semnul minus.

A. Operațiunile ce generează intrări / încasări de bani se înregistrează după cum urmează:

– Pe credit:

- ✓ exportul de bunuri şi servicii, remunerarea salariaților rezidenți de către nerezidenți și obținerea venitului aferent factorilor de producție deținuți de rezidenți şi utilizați de nerezidenți sau aferent titlurilor de valoare în posesia rezidenților, emise de nerezidenți;
- ✓ încasări din creșterea de pasive financiare și vânzări/micșorări de active financiare sub formă de investiții directe și investiții de portofoliu, vânzarea titlurilor de valoare străine de către rezidenți şi cumpărarea titlurilor de valoare moldoveneşti de către nerezidenți, tragerile la împrumuturile primite de la nerezidenți, rambursarea împrumuturilor acordate de rezidenți, intrările la alocările de DST.

B. Operațiunile ce generează ieşiri / plăți se înregistrează după cum urmează:

– Pe debit:

- ✓ importul de bunuri şi servicii, remunerarea salariaților nerezidenți de către rezidenți și achitarea venitului provenit din utilizarea de către rezidenți a factorilor de producție deținuți de nerezidenți sau provenit din titlurile de valoare în posesia nerezidenților, emise de rezidenți;

- ✓ plăți ca rezultat al reducerii de angajamente financiare și procurări de active financiare sub formă de investiții directe sau investiții de portofoliu, răscumpărarea titlurilor de valoare moldoveneşti de la nerezidenți şi procurarea titlurilor de valoare străine de către rezidenți, rambursările împrumuturilor acordate de nerezidenți, tragerile la împrumuturile acordate de rezidenți nerezidenților, plățile la alocările de DST;

C. Venituri secundare și transferuri de capital

Spre deosebire de operațiunile descrise la literele A şi B, care presupun angajamente reciproce, la articolul *venituri secundare și transferuri de capital* se efectuează înregistrarea compensatorie a bunurilor şi serviciilor primite sau furnizate gratuit, precum şi a ajutoarelor băneşti şi a altor operațiuni de transfer unilateral, cum ar fi asistența tehnică acordată din exterior țării, contribuția țării în organismele internaționale sau transferurile personale efectuate de persoanele fizice de peste hotare.

D. Erori şi omisiuni

Modalitatea de înregistrare în balanța de plăți bazată pe contabilizarea în partidă dublă implică o egalitate a sumei înscrierilor pe credit şi pe debit. În practică, însă, nu se întâmplă aşa, deoarece datele pentru diferite articole sunt colectate din diverse surse, drept rezultat se obține un sold net debitor sau net creditor, care este compensatoriu înregistrat la un articol special numit *erori şi omisiuni*. Astfel, dacă balanța componentelor reprezintă un sold net creditor, se va efectua o înscriere compensatorie la debitul acestui articol şi viceversa. *Erori şi omisiuni* pot apărea în urma variației ratelor de schimb, decalajului de timp între momentul tranzacției şi înregistrarea acesteia, a suprapunerii perioadelor de raportare, precum şi din alte motive.

1.2.3. Sursele de informație

Principalele surse de informație utilizate pentru colectarea datelor aferente balanței de plăți sunt Biroul Național de Statistică (datele despre comerțul cu mărfuri şi servicii, investițiile directe ale altor sectoare), instituțiile sectorului bancar (băncile licențiate, casele de schimb valutar şi departamentele BNM), instituțiile guvernamentale (Cancelaria de Stat, Ministerul Finanțelor, Ministerul Afacerilor Externe şi Integrării Europene, Ministerul Educației, Biroul Migrație şi Azil, Agenția Relații Funciare şi Cadastru, Comisia Națională a Pieței Financiare), reprezentanțele organismelor internaționale în Moldova, precum şi agenții economici.

Datele din sursele menționate sunt completate cu cele din sistemul de raportare a tranzacțiilor internaționale (SRTI). Prin SRTI prezintă date două categorii de agenți economici:

(1) băncile licențiate şi Banca Națională a Moldovei care raportează despre operațiunile bancare internaționale efectuate atât în numele clienților, cât şi în nume propriu;

(2) alți agenți economici – rezidenții care au conturi deschise în băncile din străinătate raportează despre mişcarea mijloacelor din aceste conturi.

Pe lângă datele colectate din rapoarte statistice sunt efectuate un şir de **estimări şi ajustări** în scopul îmbunătățirii calității şi plenitudinii datelor:

Bunuri

- Din datele oficiale înregistrate de Serviciul Vamal despre importul / exportul de bunuri, prelucrate și transmise BNM de către BNS se exclud:
    - exportul/importul de bunuri după/pentru prelucrare pentru care nu are loc schimbarea dreptului de proprietate,
    - o parte a valorii bunurilor vândute de către magazinele duty-free, care se consideră procurate de către nerezidenți, se include la servicii.
- Valoarea mărfurilor importate este recalculată din prețuri CIF în prețuri FOB, excluzând costul serviciilor de asigurare şi transportare, care au fost estimate la 10% din valoarea importurilor din CSI (cu excepția Ucrainei) şi 6% – din restul țărilor (cu excepția României). Recalcularea nu se efectuează pentru mărfurile importate pentru prelucrare (transportul este asigurat de către proprietarii nerezidenți ai acestor mărfuri).
- Datele oficiale înregistrate de Serviciul Vamal despre importul / exportul de bunuri efectuat de persoane fizice sunt completate cu estimările BNM.
- În baza datelor din SRTI se calculează valoarea bunurilor procurate de către transportatorii internaționali aerieni, maritimi şi auto în porturi şi aeroporturi de la vânzători – rezidenți ai altui stat.

Servicii

Servicii de transport

- Importul serviciilor de transport de mărfuri este evaluat în baza datelor obținute de la recalcularea valorii mărfurilor din prețuri CIF în prețuri FOB (vezi compartimentul *Bunuri*). Datele astfel obținute sunt divizate estimativ pe tipuri de transport (aerian, feroviar, maritim, rutier şi prin conducte de gaz).
- Exportul serviciilor de transport de mărfuri este calculat în baza datelor colectate prin intermediul SRTI, pentru serviciile auxiliare de transport se efectuează estimări suplimentare.
- Valoarea serviciilor de tranzitare a gazelor naturale pe teritoriul Republicii Moldova se înregistrează în baza rapoartelor primare colectate.
- Serviciile de transport rutier, feroviar, aerian şi maritim de pasageri se calculează în baza raportului de la BNS şi a informației colectate prin intermediul SRTI.
- În baza datelor privind asistența tehnică acordată țării se estimează o parte din serviciile de transport aerian prestate nerezidenților (vezi compartimentul *Venituri secundare*).

Servicii de călătorii

- Serviciile de călătorii sunt calculate în baza mai multor surse şi sunt specificate în două componente principale: *călătorii de afaceri* şi *călătorii în scop personal*.
- În baza datelor colectate prin intermediul SRTI se fac estimări pentru următoarele subarticole: bunuri și servicii procurate de către lucrătorii de la frontieră, sezonieri și alți lucrători pe termen scurt, servicii medicale, servicii de învățământ și altele.

- O altă sursă importantă pentru evaluarea serviciilor de călătorii este informația privind operațiunile de vânzare / cumpărare a valutei de către casele de schimb valutar. Datele obținute sunt distribuite estimativ pe subarticole.
- Exportul de mărfuri de către magazinele duty-free se utilizează pentru aprecierea valorii mărfurilor procurate de către nerezidenți la plecarea din țară.
- În baza datelor privind asistența tehnică acordată țării se estimează valoarea serviciilor de călătorii ale experților nerezidenți.
- Utilizând numărul declarațiilor vamale înregistrate de Serviciul Vamal despre importul / exportul de bunuri efectuat de persoane fizice, se estimează cheltuielile de călătorii ale persoanelor fizice ce se ocupă cu importul / exportul de bunuri. Cheltuielile de întreținere se determină ținând cont de durata şederii şi zona geografică (țara).
- Din valoarea remunerării salariaților moldoveni aflați peste hotare se evaluează cheltuielile de întreținere ale acestora în țările respective.
- Se estimează serviciile de călătorii prestate rezidenților / nerezidenților ce îşi fac studiile sau se perfecționează profesional peste hotare / în Republica Moldova. Estimările se efectuează având în vedere numărul de persoane (studenți, elevi, stagiari etc.), țara, durata studiilor, tipul şi valoarea contractului, bursele de care beneficiază rezidenții peste hotare şi, respectiv, nerezidenții în Republica Moldova.

Alte servicii

- Informația colectată prin intermediul SRTI este utilizată pentru calcularea valorii serviciilor de construcții, de reparații, serviciilor financiare, de informatică şi de informare, a altor servicii şi parțial a serviciilor administrației publice.
- În baza datelor BNS despre comerțul exterior cu servicii se calculează valoarea serviciilor poştale şi de curier; a serviciilor de telecomunicații şi a serviciilor personale, culturale și de recreare.
- Exportul serviciilor de asigurare se calculează în baza datelor BNS, iar pentru evaluarea importului se aplică un coeficient la valoarea primelor de asigurare plătite de către rezidenți companiilor de asigurare străine, ce sunt obținute prin SRTI. Suplimentar, în baza numărului de autovehicule importate de către persoanele fizice se estimează serviciile de asigurare a acestor mijloace de transport.
- În baza datelor despre mişcările de valută pe conturile ambasadelor şi consulatelor Republicii Moldova peste hotare sunt calculate bunurile și serviciile administrației publice.
- Se estimează serviciile administrației publice calculate din suma asistenței tehnice acordate Republicii Moldova de către organismele internaționale şi guvernele străine.

Venituri primare

- Remunerarea salariaților rezidenți pentru munca prestată nerezidenților se estimează în baza modelului de calculare a remiterilor personale, în cadrul balanței de plăți (vezi subcapitolul respectiv).
- Remunerarea salariaților nerezidenți ce lucrează în Moldova se estimează în baza valorii asistenței tehnice, a numărului străinilor ce lucrează în Moldova în baza contractelor de

muncă pe termen scurt raportat de Biroul Migrație şi Azil, precum şi a informației colectate prin SRTI. În baza datelor SRTI sunt estimativ determinate pragurile valorice pentru repartiția transferurilor de bani efectuate de persoanele fizice din Republica Moldova în favoarea celor de peste hotare după tipul tranzacției în: (a) remunerarea salariaților nerezidenți şi transferuri curente ale persoanelor fizice, (b) transferuri de capital între gospodăriile casnice, (c) investiții directe (active).

- Pentru aprecierea venitului reinvestit se utilizează datele despre rezultatele activității întreprinderilor cu capital mixt şi străin, precum şi datele din SRTI referitoare la dividendele plătite. În conformitate cu principiul rezultatelor operaționale curente, la calculare se iau în considerație rezultatele nete doar din activitatea operațională, cu excluderea veniturilor / pierderilor determinate de fluctuația cursului valutar, precum şi a modificărilor de stoc determinate de reevaluare etc. Dividendele primite de rezidenți în urma investițiilor directe peste hotare se estimează în baza datelor din SRTI.

Venituri secundare

- Transferurile curente personale se estimează în baza datelor din SRTI, procedura fiind similară celei descrise la articolul „*Remunerarea salariaților*".
- Exportul de mărfuri de către magazinele duty-free se utilizează pentru aprecierea valorii mărfurilor procurate de către rezidenți la plecarea din țară pentru a fi oferite drept cadouri nerezidenților.
- Transferurile curente privind învățământul bugetar şi perfecționarea cadrelor din contul organizațiilor internaționale şi guvernelor străine se evaluează în baza informației de la instituțiile de resort.
- Transferurile curente ce țin de impozitele şi taxele achitate de rezidenți în țările unde se află la muncă sunt calculate utilizând un coeficient aplicat la valoarea remunerării salariaților.
- Transferurile curente în domeniul asigurării (altele decât asigurarea vieții) sunt calculate având în vedere suma primelor de asigurare fără plata estimativă a serviciilor de asigurare.
- Asistența tehnică şi granturile acordate de către donatorii externi sunt evaluate în baza bugetelor proiectelor disponibile în Platforma pentru Gestionarea Asistenței Externe, valoarea aferentă perioadei de raportare fiind estimată aproximativ şi completată cu asistența acordată altor entități, din afara acestor proiecte, în baza informației din SRTI. Asistența tehnică şi granturile sunt estimate în valoare brută și includ suma totală a proiectelor – atât banii transferați în țară de la donatori, cât și cheltuielile aferente proiectelor respective, efectuate peste hotare.

Transferuri de capital

- Transferurile de capital ale sectorului administrația publică se calculează în baza datelor privind asistența externă, din care se evidențiază transferurile pentru proiecte cu caracter investițional.
- Transferurile de capital între gospodăriile casnice se estimează în baza modelului de calculare a remiterilor personale în cadrul balanței de plăți.

Remiterile personale în cadrul balanței de plăți

În cadrul balanței de plăți nu există un articol separat, nici grup de articole, a căror sumă reprezintă remiterile personale ale persoanelor fizice. Dat fiind faptul că acest indicator este unul de interes sporit pentru Republica Moldova, BNM a elaborat un algoritm pentru estimarea acestora. Indicatorul remiteri personale se calculează adițional la BP și se prezintă separat cu titlu informativ.

La baza estimărilor se află (1) datele privind transferurile băneşti de peste hotare în favoarea persoanelor fizice efectuate prin intermediul băncilor licențiate și al oficiilor poștale şi (2) ancheta forței de muncă realizată de BNS.

Pentru estimarea resurselor financiare transmise în țară prin alte căi decât băncile licențiate sau oficiile poştale se analizează evoluția depozitelor persoanelor fizice rezidente, evoluția numerarului în valută deținut de băncile licențiate, rulajele caselor de schimb valutar, precum şi evoluția pieței de imobil şi autoturisme. Se ține cont de predispoziția spre economisire a persoanelor ce primesc remiteri de bani de peste hotare, precum şi evoluția consumului gospodăriilor în cauză.

În baza datelor din Sistemul de Raportare a Tranzacțiilor Internaționale (SRTI) sunt estimativ determinate pragurile valorice pentru repartiția transferurilor de bani efectuate de persoanele fizice de peste hotare în favoarea celor din Republica Moldova după tipul tranzacției în:

- remunerarea salariaților rezidenți;
- transferuri curente ale persoanelor fizice;
- transferuri de capital între gospodăriile casnice;
- investiții directe – pasive (procurări de imobile).

Tabelul 1. *Remiteri personale în cadrul balanței de plăți*

Remiteri personale a+b+c		
a. Transferuri personale	b. Remunerarea salariaților minus taxele şi impozitele, contribuțiile sociale, cheltuielile de transport și de şedere în țara gazdă	c. Transferuri de capital între gospodăriile casnice

Investiții directe

- ***Achiziționarea netă de active financiare – participații la capital și acțiuni ale fondurilor de investiții, exceptând reinvestirea profiturilor și instrumentele de datorie –*** se evaluează în baza rapoartelor privind acționarii băncilor, rapoartelor financiare ale băncilor licențiate, datelor privind emisiile de valori mobiliare cu participarea nerezidenților şi tranzacțiile cu valori mobiliare cu participarea nerezidenților pe piața secundară (primite de la Comisia Națională a Pieței Financiare), precum şi în baza datelor din SRTI, datelor din baza de date a raportului statistic 1-Invest de la BNS (*Investițiile străine alocate de către întreprinderile cu capital străin în economia Moldovei*), a bilanțurilor

contabile ale întreprinderilor cu capital străin și a datelor din baza de date DMFAS (Debt Management and Financial Analysis System) cu privire la împrumuturile externe. Împrumuturile între: (i) băncile, (ii) fondurile de investiții, precum şi (iii) alți intermediari financiari (cu excepția companiilor de asigurare şi fondurilor de pensii) rezidente şi întreprinderile afiliate lor de peste hotare se înregistrează la articolul *Alte investiții*.

- ***Acumularea netă de angajamente financiare – participații la capital și acțiuni ale fondurilor de investiții, exceptând reinvestirea profiturilor și instrumentele de datorie*** – se evaluează în baza rapoartelor cu privire la acționarii băncilor licențiate, rapoartelor privind situația modificărilor în capitalurile proprii ale băncilor licențiate, datelor privind emisiile de valori mobiliare cu participarea nerezidenților şi tranzacțiile cu valori mobiliare cu participarea nerezidenților pe piața secundară (primite de la Comisia Națională a Pieței Financiare), precum şi în baza datelor din SRTI, datelor din baza de date a raportului statistic 1-Invest de la BNS, a bilanțurilor contabile ale întreprinderilor cu capital străin și a datelor din baza de date DMFAS cu privire la împrumuturile externe. Împrumuturile între: (i) băncile, (ii) fondurile de investiții, precum şi (iii) alți intermediari financiari (cu excepția companiilor de asigurare şi fondurilor de pensii) rezidente și investitorii lor străini direcți și/sau întreprinderile afiliate lor de peste hotare se înregistrează la articolul *Alte investiții*.

Credite comerciale și avansuri

Creditele comerciale și avansurile sunt estimate trimestrial în baza datelor vamale despre tranzacțiile barter cu valori neechivalente, a evaluărilor suplimentare aferente serviciilor internaționale şi a comparației plăților şi încasărilor înregistrate în SRTI pentru exportul şi importul de mărfuri cu datele vamale. Compararea plăților / încasărilor cu importul / exportul de mărfuri se efectuează la nivel de agent economic individual pentru diferite tipuri de operațiuni comerciale: cumpărare / vânzare fermă, furnizarea de materiale și echipamente pentru lucrări de construcții, montaj, altele.

La efectuarea calculelor se exclud operațiunile agenților a căror gen de activitate nu este comercial, tranzacțiile care nu presupun plăți (de exemplu, ajutorul umanitar sau granturi și proiecte de asistență tehnică), plățile ce nu presupun livrări de marfă (pentru diverse servicii), tranzacții ce dublează alte surse (în cadrul contractelor de împrumut), precum și cele cu participarea rezidenților în care marfa nu a trecut hotarul țării (de exemplu în cazul intermedierii în tranzacțiile cu mărfuri procurate şi vândute ulterior peste hotare). Aceeaşi metodă este utilizată atât pentru creditele comerciale și avansurile primite de la partenerii din străinătate, cât şi pentru cele acordate nerezidenților.

Datele trimestriale și anuale preliminare se actualizează la elaborarea variantei finale a balanței de plăti în baza raportului anual al BNS "*Notă informativă privind avansurile, investițiile, împrumuturile și decontările cu clienții externi*" (până în anul 2015) și *anexei 9* "*Notă informativă privind relațiile cu nerezidenții" la SNC "Prezentarea situațiilor financiare"*- începând cu anul 2016.

1.3. NORME METODOLOGICE REFERITOARE LA POZIȚIA INVESTIȚIONALĂ INTERNAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA

Poziția investițională internațională (PII) a Republicii Moldova este în prezent elaborată conform standardelor internaționale recomandate de FMI în *Manualul „Balanța de plăți"*, ediția a VI-a (MBP6, 2009). La moment indicatorii PII sunt integrați și reconciliați cu datele Datoriei Externe (stocuri) și Balanței de plăți (fluxuri) pentru perioada anilor 2009-2017 trimestrial, care se elaborează conform cerințelor metodologice noi.

Poziția investițională internațională este un cont macroeconomic ce conține informații la o dată fixă (*sfârșit de trimestru sau sfârșit de an*) cu privire la valoarea și structura:

- Activelor financiare ale rezidenților țării sub formă de creanțe față de nerezidenți plus aurul sub formă de lingouri deținut ca activ de rezervă;
- Angajamentelor rezidenților țării față de nerezidenți.

Diferența dintre active și pasive constituie PII netă și reprezintă o creanță netă (când activele financiare depăşesc pasivele financiare) sau un angajament net (când pasivele financiare sunt mai mari decât activele financiare) față de restul lumii.

Articolele din PII sunt identice cu cele ale contului financiar al balanței de plăți, la fel și clasificările utilizate. Astfel, articolele din PII sunt clasificate după cum urmează:

1. După categorii funcționale – investiții directe, investiții de portofoliu, derivate financiare, alte investiții şi active de rezervă;
2. După instrumente financiare – conform categoriilor lărgite (titluri de participare şi acțiuni în fonduri de investiții; instrumente de natura datoriei: DST, numerar și depozite, titluri de angajamente, împrumuturi, credite comerciale; alte active şi pasive);
3. Conform sectorului instituțional al rezidentului – autorități monetare (banca centrală), societăți ce acceptă depozite, cu excepția băncii centrale, administrația publică şi alte sectoare care sunt divizate în: alte societăți financiare, societăți nefinanciare, gospodăriile populației şi instituții fără scop lucrativ în serviciul gospodăriilor populației;
4. Conform scadenței – pe termen scurt sau termen lung (în cazul instrumentelor de natura datoriei).

Valoarea poziției investiționale internaționale la sfârșitul unei perioade este determinată ca suma următoarelor componente: stocul la sfârșitul perioadei anterioare, fluxul net ce rezultă din tranzacțiile reflectate în balanța de plăți și alte modificări generate de alte motive decât tranzacțiile între rezidenți și nerezidenți, care pot fi atribuite altor modificări ale volumului și reevaluărilor (determinate de modificări ale cursurilor de schimb sau ale prețurilor).

Contul altor modificări ale activelor şi pasivelor financiare reflectă modificările în pozițiile financiare, altele decât tranzacțiile înregistrate în BP:

1. Alte modificări de volum pe parcursul perioadei curente;
2. Reevaluarea în legătură cu alte schimbări de preț;
3. Reevaluarea în urma fluctuației cursului valutar.

Tranzacțiile și stocurile se evaluează, în general, la prețuri de piață. Pentru stocurile în instrumente nenegociabile (împrumuturi, credite comerciale și avansuri, numerar și depozite,

alte creanțe și angajamente) se utilizează evaluarea nominală. În același timp, tranzacțiile cu aceste instrumente sunt evaluate la prețuri de piață, iar pentru a reflecta discrepanța dintre evaluarea de piață a tranzacțiilor și evaluarea nominală a stocurilor, vânzătorul înregistrează „*Modificări care reflectă schimbări de preț*" în perioada în care are loc vânzarea, egale cu diferența dintre valoarea nominală și valoarea tranzacției, în timp ce cumpărătorul înregistrează o valoare cu semn opus.

Reevaluarea în cazul modificării cursului valutar este cauzată de schimbarea valorii instrumentului financiar ca rezultat al fluctuației cursului de schimb a valutei originale față de dolarul SUA, unitatea de măsură acceptată pentru evaluarea stocurilor de active şi pasive financiare.

Alte modificări de volum ale activelor și pasivelor financiare reprezintă modificări în valoarea activelor determinate de alte cauze decât tranzacțiile și reevaluarea. La ele se referă: modificările în urma anulării, reclasificările, modificările în activele financiare în urma schimbării atribuirii rezidențiale a unităților instituționale.

Structura și componentele PII pot fi prezentate în diverse moduri:

- după categoriile funcționale şi categoriile lărgite ale instrumentelor financiare, ceea ce permite analiza PII la sfârșit de perioadă, având în vedere tranzacțiile contului financiar şi alte modificări ale creanțelor şi angajamentelor financiare;
- după divizarea PII pe sectoare instituționale şi categorii funcționale, unde sectorul instituțional corespunde celui al rezidentului (sectorul deținătorului sau creditorului autohton în cazul activelor financiare şi al sectorului emitentului sau debitorului autohton când e vorba despre angajamente);
- după scadențe (active și pasive pe termen lung și pe termen scurt).

Spre deosebire de PII care prezintă situația financiară a țării față de restul lumii la o dată fixă, *raportul integrat al PII* (tabelul 2) cuprinde date privind situația la începutul perioadei de referință şi la finele acestei perioade. O astfel de formă de prezentare a PII permite evidențierea conexiunilor între tranzacțiile din contul financiar și modificările PII din contul altor modificări ale activelor și pasivelor financiare pe parcursul perioadei curente.

Sursele de informație pentru compilarea poziției investiționale internaționale sunt identice cu cele utilizate la colectarea datelor aferente contului financiar al balanței de plăți.

Tabelul 2. *Raportul integrat "Poziția investițională internațională"*

	Poziția la începutul perioadei	Fluxul din balanța de plăți	**Contul altor modificări ale activelor și pasivelor financiare**			**Poziția la sfârșitul perioadei**
			Modificări în PII care reflectă:			
			alte schimbări de preț	fluctuația cursului de schimb	alte modificări de volum	
Poziția investițională internațională (netă)						
Active						
Investiții directe						
Acțiuni şi participații în fonduri de investiții						
Acțiuni altele decât reinvestirea profiturilor						
Reinvestirea profiturilor						
Instrumente de natura datoriei						
Investiții de portofoliu						
Acțiuni şi participații în fonduri de investiții						
Titluri de creanță						
Derivate financiare (altele decât rezervele)						
Alte investiții						
Alte participații la capital						
Numerar și depozite						
Împrumuturi						
Credite comerciale și avansuri						
Alte creanțe - altele						
Active de rezervă						
Pasive						
Investiții directe						
Acțiuni şi participații în fonduri de investiții						
Acțiuni altele decât reinvestirea profiturilor						
Reinvestirea profiturilor						
Instrumente de natura datoriei						
Investiții de portofoliu						
Acțiuni şi participații în fonduri de investiții						
Titluri de angajamente						
Derivate financiare (altele decât rezervele)						
Alte investiții						
Alte participații la capital						
Numerar și depozite						
Împrumuturi						
Credite comerciale și avansuri						
Alte angajamente - altele						
Drepturi speciale de tragere (alocări)						

1.4. NORME METODOLOGICE REFERITOARE LA DATORIA EXTERNĂ A REPUBLICII MOLDOVA

Datoria externă este elaborată conform standardelor recomandate de Fondul Monetar Internațional în manualul *Statistica datoriei externe: ghid pentru compilatori şi utilizatori* (2013) (SDE, 2013).

Datoria externă brută a Republicii Moldova la o anumită dată este egală cu suma tuturor angajamentelor curente efective, necondiționate ale rezidenților față de nerezidenți ce implică pentru debitor una sau mai multe plăți de principal şi / sau de dobândă la unul sau mai multe momente în viitor.

Datoria externă a țării constă din următoarele componente:

- Investiții de portofoliu - instrumente de natura datoriei;
- Împrumuturi;
- Drepturi speciale de tragere (alocări de DST);
- Numerar şi depozite;
- Credite comerciale şi avansuri;
- Alte angajamente aferente datoriei;
- Investiții directe: creditare intra-grup.

Investițiile de portofoliu - instrumentele de natura datoriei includ titlurile de angajamente emise de rezidenții Moldovei, deținute de nerezidenți, cu excepția celor deținute de firme-mamă / filiale nerezidente şi a valorilor mobiliare de stat emise pentru a fi plasate pe piața internă a Republicii Moldova, procurate de către nerezidenți*.

Titlurile de natura datoriei se repartizează după proveniența sectorială a emitentului şi după tipul instrumentului.

Stocul angajamentelor la investițiile de portofoliu la o anumită dată reprezintă suma titlurilor de angajamente emise de rezidenții Moldovei, deținute de nerezidenți, minus cele cu scadența expirată plus dobânda acumulată pentru perioada de raportare, dacă plata ei este prevăzută conform acordului într-o perioadă ulterioară.

Împrumuturile cuprind:

- împrumuturile băncii centrale – împrumuturi contractate de la FMI şi valorificate de BNM;
- împrumuturile administrației publice (ale statului şi ale unităților administrativ-teritoriale (UAT)) – împrumuturi externe contractate şi valorificate de guvernul central şi local, în numele Republicii Moldova;
- împrumuturile private garantate de stat – împrumuturi externe contractate sub garanția guvernului şi valorificate de sectorul privat;

* *Conform Legii Republicii Moldova „Cu privire la datoria sectorului public, garanțiile de stat şi recreditarea de stat" nr. 419-XVI din 22.12.2006, intrată în vigoare la 09.09.2007, valorile mobiliare de stat emise pentru a fi plasate pe piața internă a Republicii Moldova, procurate de către nerezidenți, sunt atribuite datoriei de stat interne.*

- împrumuturile corporațiilor publice – împrumuturi externe contractate şi valorificate de către unități economice, în al căror capital social statul deține mai mult de 50 la sută;
- împrumuturile private – împrumuturi externe contractate şi valorificate de sectorul privat (societăți care acceptă depozite, exclusiv banca centrală şi alte sectoare), cu excepția celor primite de la companii afiliate nerezidente, care sunt reflectate la articolul *Investiții directe: creditare intragrup*.

Stocul angajamentelor sub formă de împrumuturi la o anumită dată se calculează ca suma împrumuturilor externe contractate şi valorificate de rezidenții Republicii Moldova minus plățile de principal reale, plus arieratele la dobândă.

Drepturile speciale de tragere - alocările de DST reprezintă un angajament pe termen lung al țării față de FMI din două motive: țările receptoare achită o dobândă pentru alocările respective şi sunt obligate să le restituie FMI în anumite circumstanțe, cum ar fi încetarea participării lor în Departamentul de DST al FMI sau lichidarea acestuia.

Numerarul şi depozitele includ conturile curente şi depozitele nerezidenților în sistemul bancar național și în alte societăți financiare.

Creditele comerciale și avansurile sunt angajamentele sub formă de credite și avansuri acordate de furnizor sau cumpărător în tranzacțiile de comerț cu mărfuri şi servicii. Ele includ:

- avansurile primite de către agenți economici de la nerezidenți;
- angajamentele rezultante din tranzacțiile barter cu bunuri ce au valori neechivalente (în cazul în care valoarea importului depășește exportul);
- angajamentele rezultante din neachitarea în termen pentru importul de mărfuri şi servicii.

Alte angajamente aferente datoriei includ datoria istorică pentru importurile de mărfuri şi servicii, angajamentele față de nerezidenți aferente tranzacțiilor cu investiții, angajamentele la dividende distribuite dar încă neplătite nerezidenților.

Investițiile directe: creditare intragrup - angajamente aferente datorilor întreprinderilor cu investiții străine directe față de investitorii lor direcți din străinătate, care specifică:

- stocul împrumuturilor primite de la investitori străini direcți;
- stocul angajamentelor fața de investitorii străini direcți sub forma de credite comerciale și avansuri;stocul altor angajamente aferente datoriei față de investitorii străini direcți.

Stocul angajamentelor sub formă de împrumuturi între companiile afiliate calculat la o anumită dată reprezintă suma împrumuturilor externe contractate şi valorificate de unitățile economice din țară de la investitorii lor direcți minus plățile de principal reale, plus arieratele la dobândă.

Conform *SDE 2013* arieratele la serviciul împrumuturilor şi titlurilor de angajamente, ce reprezintă sume de principal şi de dobândă datorate şi neonorate, sunt considerate ca o parte din valoarea stocului instrumentului financiar original ce generează datoria și suplimentar sunt reflectate ca un articol informativ.

Datoria externă este specificată pe *sectoare instituționale*, urmând clasificarea aplicată în balanța de plăți: banca centrală, administrația publică, societăți care acceptă depozite, exclusiv banca centrală, alte sectoare. Angajamentele externe sunt atribuite la sectorul debitorului nemijlocit şi nu la cel al garantului, cu excepția cazurilor în care garanția este activată.

În scopuri analitice, datoria externă a țării se prezintă după *scadența* inițială a instrumentului: pe termen scurt şi pe termen lung, precum și după tipul debitorului: **publică** şi **privată**.

- **Datoria publică externă** este parte integrantă a datoriei publice (Legea cu privire la datoria publică, garanțiile de stat şi recreditarea de stat nr. 419-XYI din 22.12.2006) şi reprezintă angajamentele față de nerezidenți. Ea include datoria de stat, datoria UAT, datoria Băncii Naționale a Moldovei, datoria corporațiilor publice (întreprinderi de stat şi societăți comerciale în al căror capital social statul deține mai mult de 50 la sută).
  - ***Datoria de stat externă*** reprezintă totalul sumelor obligațiunilor neonorate contractate în numele Republicii Moldova de către guvern prin intermediul Ministerului Finanțelor de la nerezidenți şi constă din datoria de stat externă directă şi datoria externă garantată asumată de stat.
    - *Datoria de stat externă directă* include angajamentele externe ale statului apărute din calitatea statului de debitor.
    - *Datoria externă garantată asumată de stat* include angajamentele externe ale statului apărute în temeiul obligației statului de a executa garanția de stat, în cazul în care debitorul garantat nu își execută obligațiile față de creditor, conform prevederilor contractului de garanție de stat încheiat.
  - ***Datoria externă a UAT*** include angajamentele externe curente şi scadente sub formă de împrumuturi, precum şi dobânzile aferente datorate şi neonorate, contractate şi valorificate de către autoritățile publice locale.
  - ***Datoria externă a Băncii Naționale a Moldovei*** include împrumuturile de la FMI valorificate de BNM.
  - ***Datoria externă a corporațiilor publice*** include angajamentele externe curente şi scadente sub formă de împrumuturi, precum şi dobânzile aferente datorate şi neonorate, contractate şi valorificate de către societățile comerciale în al căror capital social statul deține mai mult de 50 la sută.
- **Datoria privată externă** reprezintă angajamentele sectorului privat ce nu întrunesc atributele datoriei publice (ale societăților care acceptă depozite, exclusiv banca centrală şi ale altor unități economice private, inclusiv ale întreprinderilor private cu capital străin) față de nerezidenți, contractate cu sau fără garanția guvernului şi deservite de către sectorul privat.

Sursele de informație pentru compilarea datoriei externe sunt identice cu cele utilizate la colectarea datelor aferente contului financiar al balanței de plăți şi poziției investiționale internaționale.